

Het is zondermeer een verdienste van Bossaers dat zij is uitgegaan van juist de problemen bij het vervullen van vacatures in de vroedschap en ingaat op de lasten van het regent-zijn en niet alleen kijkt naar de lusten. Regeren in een kleine stad was voor veel regenten beslist geen vetpot! In dit kader signaleert Bossaers een paradox. Terwijl enerzijds het aantal geschikte kandidaten nauwelijks groot genoeg was, werd er anderzijds vaak fel om ambten gestreden. Het aanbod van goede functies was namelijk te klein, zelfs voor weinigen. En omdat de inkomsten uit vermogen en nering vaak betrekkelijk gering waren, hadden veel regenten aanvullende inkomsten nodig.

Geconcludeerd wordt dat kleine steden als Purmerend, Monnickendam en Medemblik maar weinig regenten telden, die in het algemene beeld van de achttiende-eeuwse 'regentenstand' passen. Veel regenten onderscheidden zich niet of nauwelijks van de overige burgers. Ze behoorden volgens de auteur eerder tot de burgerij. De *summary* rekent hen tot de 'middle class', voor wie 'status symbols were of no meaning'. Een van de weinige problemen die ik heb met deze verder zo degelijke en waardevolle studie, betreft dit punt, het verschil tussen regent en burger. Interessant is in dit kader de volgende uitspraak uit 1716. Volgens twee Purmerendse bestuurders zijn in kleine steden de meeste regenten personen die 'noch door capitalen noch door hare bedryven boven andere ordentelijcke Burgers gedistingueert waren'. Ook regenten waren dus ordentelijke burgers, maar ordentelijke burgers die zich onderscheidden van de anderen door het regeren. In grote steden onderscheidden de regerende burgers zich bovendien vaak nog door andere zaken. In deelname aan de regering lag dus het primaire onderscheid met de overige burgers. De auteur zelf toont mijns inziens overtuigend aan dat dit element voor de betrokkenen een rol speelde. De gegevens over *convivium* en *connubium* laten daarover weinig twijfel bestaan.

Dat het onderscheid niet zo sterk moet worden aangezet als in de traditionele historiografie, is een van de belangrijke uitkomsten van dit stimulerende onderzoek. Deze studie laat juist zien hoezeer de levensstijl van veel regenten overeenkwam met die van andere burgers. In dat opzicht is het veelvuldig gebruik van de term *patriciaat* voor alle regenten niet erg gelukkig. Deze term heeft nu een erg deftige klank en werd in de tijd zelf vaak gereserveerd voor de oude regentengeslachten.

Bossaers bepleit op goede gronden een verdere verfijning van het beeld. Bij vergelijking van stedelijke elites vallen de verschillen inderdaad haast meer op dan de overeenkomsten. Roorda's vermoeden dat het beeld van de regenten te weinig differentiatie kende, blijkt dus juist. Na lezing van *'Van Kimsbeen aan ten staatkunde opgewassen'* valt het nog moeilijker te ontkennen dat het klassieke beeld van de regent zowel stereotiep als karikuraal is. Een ander slachtoffer van Bossaers' grondige onderzoek is de aristocratiseringsthese, of wat daar nog van over was. Resoluut stelt de auteur dat toenemende afsluiting voor nieuwkomers en toenemende verwantschap voor het Noorderkwartier niet aantoonbaar zijn.

Gelukkig mogen we nog steeds spreken over de regenten, maar dan wel voorzichtig. Verfijning is nog geen vergruizing. Hopelijk volgen er nog veel studies die op deze wijze de traditie van het eliteonderzoek voorzetten.

Joop de Jong

J. R. Bruijn, C. van Baaien, *Van zeeman tot residentieburger. Cornelius de Jong van Rodenburgh (1762-1838)* (Zeven provinciën reeks XIII; Hilversum: Verloren, 1996, 96 blz., f25,-, ISBN 90 6550 144 4).

Dit boekje is het dertiende in de Zeven Provinciën Reeks. Daarin verschijnen korte monogra-

fiën over Nederlandse geschiedenis en cultuur in de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw. De reeks staat onder auspiciën van het onderzoekszwaartepunt 'De Republiek en Europa in de Nieuwe Tijd' van de Rijksuniversiteit te Leiden. Het boekje is door de twee auteurs geschreven als uiteindelijk resultaat van een doctoraal-werkcollege Zeegechiedenis waarover zij samen met mevrouw E. S. van Eyck van Heslinga de leiding hadden.

De indeling van het boekje is zeer helder. In acht chronologisch geplaatste hoofdstukken passeert het leven van Cornelius de Jong van Rodenburgh de revue: eerst als zeeman in het Middellandse Zeegebied en de Kaap (1777-1799), later als balling, landman en schrijver in Kleef en Vught (1799-1816) en tenslotte als ambtelos burger in Den Haag (1816-1838). Het laatste — negende — hoofdstuk heeft een thematische indeling. Zo gaan korte paragrafen over de gedachten van De Jong van Rodenburgh over de rede, het vooruitgangsgeloof, de relatie tussen man en vrouw, de verschillen tussen de rangen en standen, het lichaam, ziekte, verzorging, seksualiteit en de godsdienst. Vooral dit sterke laatste hoofdstuk laat een man zien die progressief is als het om de techniek gaat, maar conservatief als het om de juiste verhoudingen gaat in de samenleving. Duidelijk een man van zijn tijd.

Het boekje is ook zeer vlot geschreven. Het vormt een duidelijke illustratie van hoe het leven in deze roerige tijden moet zijn geweest. De Jong van Rodenburgh maakte immers een aantal grote politieke omwentelingen in de Nederlandse geschiedenis mee: de verdrijving van stadhouder Willem V, de nieuw uitgeroepen Republiek, de Frans-Bataafse tijd en het begin van het Koninkrijk onder Willem I. Pas de laatste jaren is er met de viering van een aantal herdenkingen weer meer aandacht voor deze periode gekomen. Lange tijd werd de discussie over deze tijd in de verhouding goed-fout getrokken. De collaboratie van Nederlanders met de Fransen werd daarbij op één lijn gesteld met die van de NSBers die heulden met de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In deze opstelling is langzaam aan een verandering gekomen. Zo is er ook een grotere waardering ontstaan voor de staatskundige veranderingen die al onder de Fransen begonnen zijn en later onder het Koninkrijk uitgebouwd werden.

Dit boekje laat de hernieuwde waardering voor deze periode al duidelijk zien met zijn interesse voor de ideeën-, mentaliteits- en cultuurgeschiedenis. Zo wordt in het negende hoofdstuk stilgestaan bij een aantal thema's die in dit perspectief passen. Een politiek-ideologische dimensie mist dit boekje echter. Zo komen we jammer genoeg niet te weten hoe het komt dat De Jong van Rodenburgh zo'n snelle carrière kon maken binnen de marine, behalve de gemeenplaats dat dit door zijn contacten kwam. Een relatie met iemand als Pieter Paulus, patriots advocaat-fiscaal van de Admiraliteit op de Maze en later de eerste president van de Nationale Vergadering van de Bataafse Republiek, vraagt om meer uitwerking. Ook hoe De Jong van Rodenburgh tegenover al die politieke omwentelingen in zijn leven stond, wordt niet duidelijk. Zijn ballingschap na een wat weifelachtige houding tijdens de Engels-Russische invasie van 1800 verdient toch alle aandacht. Natuurlijk hoeft dit alles niet in het licht van goed of fout gezien te worden. Juist de combinatie met ideeën-, mentaliteits- en cultuurgeschiedenis zou hier een genuanceerder licht hebben kunnen werpen op de politiek-ideologische dimensie.

Toch is dit boekje als eerste aanzet tot een biografie van De Jong van Rodenburgh zeer geslaagd te noemen. De man verdient eigenlijk een uitgebreidere biografie, juist omdat zijn verhaal zoveel kanten heeft. Zo zou er meer verteld kunnen worden over zijn leven als zeeman, balling, schrijver, landman en gewoon burger aan het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw.

Tenslotte bevat het boekje een lijst van gebruikte bronnen en literatuur, waaronder een lijst van de boeken die De Jong van Rodenburgh zelf schreef.

Mare van Kuik

L. Turksma, ed., *Q. M. R. VerHuell. Levensherinneringen 1787-1812* (Westervoort: Van Gruting, 1996, xxvii + 172 blz., f39,90, ISBN 90 75879 01 6).

In de jaren rond 1850 stelde Maurits Ver Huell zijn leven op schrift. De toen zestigjarige directeur van de marinewerf te Rotterdam keek daarbij niet op een anekdote meer of minder. In totaal vulde hij bijna duizend bladzijden. Het was niet de eerste keer dat hij over zijn belevenissen schreef. Hij had al boeken gepubliceerd over twee eerdere episoden: hoe hij als marine-officier in Bataafse dienst in 1807 door de Engelsen ruim twee jaar geïnterneerd werd in Brazilië en over zijn deelname aan de expeditie die in 1817 de Molukken onder Nederlands gezag bracht. In het nu door L. Turksma uitgegeven manuscript gaf Ver Huell nog eens een overzicht van zijn hele leven. Hij deed dat op een vlotte wijze, maar ook met enige slordigheid, want dikwijls noteert hij 'jaar later invullen', wat nooit gebeurd is. Maar hij dist wel andere verhalen op dan in zijn gepubliceerde werken. Zo vertelt hij uitgebreid over zijn jeugd en zijn relaties met vrouwen. Van het handschrift is hier echter alleen de periode vanaf zijn geboorte in 1787 tot 1812 uitgegeven.

Maurits Ver Huell stamde uit een aanzienlijke Gelderse familie. Zijn vader was burgemeester van Doesburg. Verschillende leden van de familie maakten carrière in de marine, met name zijn oom Carel Hendrik, die als vlootvoogd de entree van zijn neefje vergemakkelijkt heeft. Aan de carrière van deze oom kwam echter in 1819 een einde, waarna Maurits werd weggerangeerd naar de Rotterdamse marinewerf. Maurits had echter ook andere capaciteiten. Hij kon goed tekenen, waarvan de illustraties in dit boek blijk geven en hij verwierf een reputatie als entomoloog, naar wie diverse insecten vernoemd zijn. Zijn tekentalent ging over op zijn als karikaturist en schrijver bekend geworden zoon Alexander.

In de inleiding typeert de uitgever Ver Huell als een vriendelijk, maar ietwat verbitterd man, trots op zijn uniform en onderdanig tegenover hogergeplaatsten. Helaas geeft de inleiding niet de achtergrondinformatie die de lezer zou wensen, het is eerder een beknopte samenvatting van wat volgt. Zoiets als 'de val' van zijn oom in 1814 wordt bekend verondersteld en over het liefdevol beschreven buitenhuis Het Enserinck zou men ook wel iets meer willen horen. Van een plaatsing van schrijver en tekst in de tijd is geen sprake. Veel vragen blijven onbeantwoord. Waarom werd Maurits bijvoorbeeld opgevoed door zijn grootouders in plaats van door zijn ouders? Zelf zwijgt hij erover.

De keuze om de jeugd en jongelingsjaren uit te geven is te begrijpen. Jeugdherinneringen zijn nog schaars in deze tijd. Maar de fragmenten die als bijlagen zijn bijgevoegd, onder meer uit een alleraardigst jeugddagboekje, lijken willekeurig gekozen. Onhandig is dat de paginanummers van het manuscript niet zijn opgenomen. Ook bij de annotatie ontbreekt vaak datgene wat men zou willen weten, en krijgt men wel informatie waaraan geen behoefte is, zoals een volledige biografie van Kotzebue, van wie Ver Huell terloops vermeldt een boek gelezen te hebben. Deze *Levensherinneringen* zijn er niet minder leesbaar om, en het boek is bovendien fraai uitgegeven met onder meer enkele tekeningen van Ver Huell in kleur (maar helaas geen voorbeeld van het handschrift).

Uit deze uitgave kan een historicus onder meer veel te weten komen over het opgroeien van een kind in het laat achttiende-eeuwse Zutphen. Ver Huell had een scherp oog voor details en geeft bijvoorbeeld een beschrijving van de kleding van zijn grootvader. De gretigheid waarmee Ver Huell zelfs triviale voorvallen ophaalt (zoals de keer dat hij voor het eerst de letter r uitspreekt) is kenmerkend voor het nieuwe genre jeugdherinneringen. Soms vertelt hij anekdotes, onder bezwering dat het hier geen roman betrof, zoals het verhaal over de dienstmeid die zich als man gekleed als matroos bij een neef die ook al in de marine zat aanmeldde. In